



**Școala Națională de Studii Politice și Administrative**  
**Școala Doctorală Științe Politice – Relații Internaționale**

## **TEZA DE DOCTORAT**

**IMPACTUL SOCIO-ECONOMIC AL CRIZEI FINANCIARE ÎN UNIUNEA  
EUROPEANĂ : O noua dimensiune socială post criză-**

**-Rezumat-**

**Coordonator științific :**  
**Prof.Univ.dr. Iordan Gheorghe Bărbulescu**

**Doctorand:**  
**Georgiana Ecaterina Baltă**

**București**  
**-2022-**

## **Cuprins**

*Lista de abrevieri*

*Lista figuri și tabele*

*Introducere*

*Obiectivele cercetării. Întrebări și ipoteze de cercetare*

*Aspecte metodologice și limitele cercetării*

*Structura lucrării*

### *Capitolul 1. Dimensiunea socială a Uniunii Europene*

1.1 Guvernanța pe mai multe niveluri și politica socială în UE

1.2 Conceptul de Europă socială

1.3 Politica socială în Uniunea Europeană în timpul pandemiei Covid-19

### *Capitolul 2.*

*Criza zonei euro în Uniunea Europeană*

2.1 Criza din zona euro

2.2 Consolidarea dimensiunii sociale în cadrul Uniunii Europene

2.3 Conectarea Europei sociale la dimensiunea socială a Uniunii Economice și Monetare

*Concluzii*

### *Capitolul 3*

*Un nou cadru al politicii sociale în Uniunea Europeană*

3.1 Promovarea dimensiunii sociale prin pilonul European al drepturilor sociale

3.1.2. Conceptul de politică socială universală: metoda deschisă de coordonare

### *Capitolul 4.*

*Provocările sociale și economice post criză în Grecia*

4.1 Introducere: modelele structurale ale crizei în Grecia

4.2. Analiză de caz : Impactul politicilor post-criză asupra ocupării forței de muncă

4.2.1. Contextul socio-economic al crizei în Grecia. Concluzii

*Capitolul 5.*

*Rolul dialogului social european. Provocări și reforme structurale*

5.1 Evoluția dialogului social pe Comisii

5.1.1 Comisia Delors (1985-1995)

5.1.2 Comisia Santer și Prodi (1995-2004)

5.1.3 Comisia Barroso (2005-2014)

5.1.4 Comisia Juncker (2014-2019)

5.1.5 Comisia von der Leyen (2019-prezent)

5.2 Dimensiunea europeană a crizei în zona PIGS

5.2.1. Irlanda

5.2.2. Spania

5.2.3. Portugalia

5.2.4. Grecia

5.3 Lecții și perspective desprinse din criza financiară europeană

*Concluzii finale*

*Bibliografie*

## **Lista de abrevieri**

AAC= Analiza anuală a creșterii

ALMP=Politici active în domeniul pieței forței de muncă UE

BCE=Banca Centrală Europeană

BM=Banca Mondială

CEE=Comunitatea Economică Europeană

CJ=Curtea de Justiție

COFACE= Companie Franceză de asigurări pentru comerțul exterior

DG ECFIN= Direcția Generală de Afaceri Economice și Financiare

ECOFIN= Consiliul pentru Afaceri Economice și Financiare

EPAS= Școli Ambasador ale Parlamentului European

EPSR= Pilonul european al drepturilor sociale

ESPN= Rețeaua europeană de politică socială

ESU= Uniunea socială europeană

FMI= Fondul Monetar Internațional

FSE=Fondul social european

FSI= Fonduri de investiții sociale

MDC=Metoda deschisă de coordonare

MSE=Modelul social european

MSS= Mecanismul unic de supraveghere

OAED= Oficiul pentru Ocuparea forței de muncă

OCA= Zona monedă optimă

OECD= Organizația Europeană pentru Cooperare și Dezvoltare

OIM= Organizația Internațională pentru Migrație

PE= Parlamentul European

PDM=Procedura privind dezechilibrele macro-economice

PIIGS= Portugalia, Italia, Irlanda, Grecia, Spania

PIB=Produs intern brut

PNR=Programme Naționale pentru reformă

PSC=Pactul de stabilitate și creștere

PSE= Eficiența sectorului public

PSP= Sectorul public de performanță

RST= Recomandări specifice fiecărei țări

SM= Statele membre

TFUE= Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

TTF= Taxe pe tranzacții financiare

UE=Uniunea Europeană

UEM=Uniunea Economică Monetară

## **Introducere**

Criza datoriilor suverane care a izbucnit în Grecia la sfârșitul anului 2009 și s-a răspândit de-a lungul periferiei zonei euro de atunci a afectat aproape toate aspectele vieții cetățenilor europeni. Criza zonei euro s-a transformat repede într-o criză socială și a fost exprimată ca un deficit democratic grav în funcționarea mecanismelor UE de gestionare a crizelor și în guvernanta Uniunii Economice și Monetare. Mai mult criza zonei euro a testat sever solidaritatea statelor Uniunii Europene afectând divizarea deschisă între țările creditoare și țările debitoare. Eșecul instituțiilor din zona euro de a limita expansiunea și de a opri agravarea crizei datoriilor suverane a pus la îndoială capacitatea politicilor actuale și a ridicat îngrijorări cu privire la viitorul euro. Această atitudine a subminat grav credibilitatea politică a UE față de piețele de capital și de partenerii strategici ai Europei, precum și de concurenți. Dezamăgirea față de redresarea economică lentă din UE, incertitudinea continuă pe piețele financiare, precum și performanța comparativ mai bună a Statelor Unite au contribuit la punerea în discuție a metodei europene de gestionare a crizelor. Se susține că imperfecțiunile din cadrul instituțional au contribuit foarte mult la criza zonei euro. Conceptul greșit de disciplină fiscală, incapacitatea BCE de a acționa ca împrumutător în ultimă instanță, absența unei uniuni bancare, sunt factorii care au permis ca datoriile publice să crească periculos. De asemenea, lipsa de înțelegere a crizei din partea liderilor politici a dus la contagiune și la o depresie profundă. Unele dintre defectele instituționale au fost tratate, dar parțial. Instituțiile existente nu au reușit să proiecteze în timp util și adecvat răspunsuri politice. Comisia s-a limitat la impunerea unor politici de austeritate. Bogăția scriiturii în analiza crizei euro, criza din Grecia, reformele și măsurile de austeritate la nivel UE, lecțiile UE după criză, de către experții de politici publice, analiști, cercetători, profesori etc este predominantă înainte de criză și în primii ani post criză. De fapt, criza de atunci din 2008-2010 a fost un subiect aprins dezbătut, liderii politici și instituțiile europene propunând soluții și răspunsuri. La aproximativ un deceniu de la criza financiară, principalul obiectiv al cercetării este evoluția programelor și măsurilor de austeritate și modul în care politica a schimbat traiectoria integrării europene. Pornind de la premisa că nu există redresare economică fără dimensiune socială, lucrarea se concentrează pe perspectiva socială în perioada post-criză.

## **Obiectivele cercetării. Întrebări și ipoteze de cercetare**

Scopul principal al cercetării este de a înțelege în ce măsură și cum sunt luate în considerare noile dimensiuni sociale după criza financiară ? Scopul principal este de a viza alte obiective secundare :

**Obc secundar 1.** Cum să construim un sistem social și economic la nivel european care să îmbunătățească condițiile sociale ale cetățenilor și să asigure echilibrul cu restul societății : public, privat

**Obc secundar 2.** Importanța consolidării dialogului social post-criză în Europa pentru acțiune și reformă în statele membre ? De ce este nevoie de dialog post-criză ? Care este beneficiul ?

După un studiu de literatură și o analiză a documentelor pe care le-am realizat în faza de pre-cercetare, am reținut următoarele întrebări de cercetare. Întrebările de cercetare sunt enumerate mai jos, cu scopul de a găsi răspunsuri convenabile în lucrare. Prin analiza literaturii de specialitate, am identificat și clarificat în cele din urmă următoarele ipoteze de lucru :

**Ipoteza 1 :** În contextul redefinirii și consolidării dimensiunilor sociale, ce rol joacă Pilonul European al Drepturilor Sociale în contextul extinderii Uniunii Sociale Europene?

**Ipoteza 2 :** Grecia beneficiază de toate cele trei împrumuturi din programul de ajustare și redresare prin implementarea reformelor și a măsurilor de austeritate, care vor conduce țara către stabilitate și redresare. După implementarea măsurilor de reformă, rata șomajului în rândul tinerilor din Grecia a rămas ridicată.

În urma studiului de literatură și al analizelor de documente pe care le-am realizat în etapa premergătoare cercetării, am reținut următoarele întrebări de cercetare. Întrebările de cercetare sunt prezentate în continuare, urmărind să se caute răspunsuri convenabile pe parcursul tezei. Analiza literaturii mi-a permis definitivarea și clarificarea următoarelor ipoteze de lucru :

**Ipoteza 1 :** În contextul redefinirii și consolidării dimensiunii sociale, ce rol are Pilonul european al drepturilor sociale în contextul lărgirii unei Uniuni europene sociale ?

**Ipoteza 2 :** Grecia a beneficiat de toate cele trei tranșe de împrumut din planurile de ajustare și reziliență punând în aplicare reforme și măsuri de austeritate care să conducă țara spre stabilitate și redresare. În urma aplicării măsurilor de reformare Grecia încă se confruntă cu o rată de șomaj ridicată în rândul tinerilor. Care este cea mai bună modalitate prin care membrii zonei euro care au beneficiat de împrumuturi financiare să progreseze post criză ?

Ipoteza 3: UE și răspunsul său la condițiile sociale post-criză? Austeritate și supraveghere ? Redresarea economică și împrumuturi.

Prin obiectivele propuse și cadrul lor teoretic, cercetarea prezentată în această lucrare aparține domeniului relațiilor internaționale și al studiilor europene.

### **Aspecte metodologice și limitele cercetării**

Cercetarea se bazează pe un proces de observare, interpretare și statistică. Începem cu un studiu exploratoriu care analizează evoluția și dezvoltarea politicii sociale post-criză și modul în care o Europă socială poate fi integrată în continuare în acțiunile și interesele UE și ale liderilor politici. În studiul de caz aplicat Greciei (o țară din zona euro grav afectată de criza financiară globală), cercetarea este atât exploratorie (analiza cantitativă a indicatorilor, datelor și informațiilor colectate), cât și explicativă, analizând calitativ cauze și efect. Studiul comparativ acoperă regiunea PIGS și Grecia pentru perioada 2012-2019, în principal din perspectiva ocupării forței de muncă și a dinamicii pieței muncii. Studiul a fost fundamentat pe cercetare bibliografică astfel încât să răspundă obiectivului principal al tezei și anume consolidarea unei noi dimensiuni sociale post criză financiară prin instrumente și metode europene, cât și pe cercetare interpretativă (analiza măsurilor și programelor de restructurare post criză pentru indicatorul care a fost cel mai mult afectat și nume piața forței de muncă implicit rata de șomaj în rândul tinerilor. De asemenea în realizarea tematicii tezei au fost valorificate cărți, articole din bazele de date internaționale precum SAGE, SSRN, JSTOR și publicații, rapoarte și documente oficiale de pe site-urile instituțiilor europene.



## Structura lucrării

**Capitolul 1**, intitulat *Dimensiunea socială a Uniunii Europene*, leagă analiza post-criză de domeniul social. Politica socială este un subiect larg care poate fi clasificat în diferite moduri : pe de o parte, în general, politica socială duce direct la îmbunătățirea situației cetățenilor, cum ar fi sănătatea, educația, locuința etc. ; pe de altă parte politica socială urmărește să susțină condițiile, adică indemnizații de șomaj, indemnizații de boală și pensiile ; în plus, există politica socială care vizează servicii publice precum energie electrică, apă, eliminarea deșeurilor (deșeuri)<sup>1</sup> etc. Mai mult, politica muncii și ocuparea forței de muncă sunt componente importante ale politicii sociale.

Provocările și tulburările generate de criza economică și financiară au fost atenuate de politicile de austeritate. Austeritatea a avut consecințe de dezintegrare socială în statele membre. Acest capitol arată, în parte, că sfera socială post-criză poate fi reformată pe trei dimensiuni : națională, transnațională și supranațională. Mai mult la nivelul UE cu precădere pre criză, integrarea procesului european s-a bazat pe integrarea politică și economică. Conform Art. 3 alin (3) din TUE, UE se definește prin întrepătrunderea politicilor economice și sociale a căror obiective se regăsesc : *dezvoltarea durabilă a Europei întemeiată pe o creștere economică echilibrată și pe stabilitatea prețurilor, pe o economie socială de piață cu grad ridicat de competitivitate care tinde spre o ocupare deplină a forței de muncă și spre progres social*<sup>2</sup>. Raționamentul capitolului se bazează pe și este întărit de relația dintre politica socială și dimensiunile sociale. Integrarea politică și economică este inseparabilă de factorii sociali, deoarece indicatori precum (societatea) creșterea prosperității și bunăstării, progresul social, libertatea și oportunitățile de angajare pe piața unică promovează creșterea economică. Această secțiune a capitolului evidențiază faptul că sectorul social a fost afectat de măsurile de austeritate post-criză și că grupul țintă vulnerabil este reprezentat de tineri. La

---

<sup>1</sup> Hufschmid Jorg, *Economic policy for a social Europe: a critique of neo-liberalism and proposals for alternatives*, Palgrave Macmillan, 2005, p. 72.

<sup>2</sup>Tratatul privind Uniunea Europeana, TUE articol accesat [https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506fd71826e6da6.0001.02/DOC\\_1&format=PDF](https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF)

zece ani de la criza financiară, șomajul în rândul generațiilor tinere este de 16,2% în UE și de aproximativ 16,5% în zona euro( date extrase conform Eurostat 2019). Necesitatea de a adăuga o dimensiune socială la nivel european a stârnit dezbateri aprinse, mai ales după criza financiară. În ciuda măsurilor de redresare, criza a avut un impact major, în special în sfera socială a multor țări UE (Grecia, Spania, Portugalia) care au avut deja inegalități sociale. În plus, aceste efecte arată cât de mari sunt disparitățile economice și sociale din Europa. Neîncrederea publicului în instituțiile UE a crescut și mai mult în urma crizei economice, unele partide politice punând la îndoială capacitatea UE de a oferi statelor membre o șansă prosperă și echitabilă. În acest scop, au fost elaborate o serie de inițiative și propuneri pentru a redefini Pilonul European al Drepturilor Sociale (EPSR) ca bază pentru dimensiunea socială a UE.

Se susține, de asemenea, că într-o Europă predominant post-criză, standardele sociale sunt consolidate la nivelul statelor membre și nu sunt deloc reduse. Astfel, scopurile sociale sunt propagate de la nivelul Uniunii către statele membre și apoi către alte niveluri. Indiferent de structura programelor de guvernare a partidelor, evoluțiile politicii sociale la nivel național și european nu ar trebui să fie deconectate de dezbaterile politice.

## **Capitolul 2- Criza zonei euro în Uniunea Europeană**

La câțiva ani de la criza financiară, liderii europeni au văzut măsuri eficiente pentru a rezolva criza. Acest capitol examinează ideea de bază conform căreia măsurile financiare precum obligațiunile, fondurile de datorii, achizițiile de obligațiuni ale BCE și Mecanismul european de stabilitate nu sunt suficiente pentru a depăși eventualele crize financiare. Politica monetară este responsabilitatea instituțiilor UE, în timp ce politica fiscală este guvernată de Pactul de Stabilitate și Creștere, care stabilește ulterior bugete stricte. Prin urmare, se poate interpreta că o posibilă convergență poate fi realizată atât la nivel fiscal, cât și instituțional. Criza a reaprins multe dezbateri despre reforma uniunii economice și monetare, iar ideea a patru dimensiuni sociale (economică, fiscală, bancară și politică) care există deja a câștigat sprijin, mai ales în lumina efectelor negative ale uniunii economice și monetare în contextul crizei din sfera socială. Întrebarea îndrăzneță a acestui capitol se bazează pe următoarea ipoteză : Dacă

dimensiunea socială este întărită la nivel european, de ce nu se poate realiza la nivelul uniunii economice și monetare ? O altă premisă cheie a acestei secțiuni este argumentul dacă incapacitatea de plată a datoriilor publice Greciei în perioada 2009-2010 s-a datorat iresponsabilității guvernului aflat la putere. Dar dacă Grecia se află în afara zonei euro, excluderea ei va fi un eșec al uniunii economice și monetare ? Prin urmare, în contextul realizării dimensiunii sociale la nivelul UE și al uniunii economice și monetare, se fac următoarele ipoteze: o monedă comună presupune o creștere mai mare a interdependenței între statele membre decât există deja pe piața unică. , iar statele membre sunt obligate să se angajeze mai mult în procesul de integrare, unitate și control; UEM lucrează îndeaproape cu politicile sociale și de ocupare a forței de muncă pentru a contribui la dezvoltare și prosperitate; îmbunătățirea UEM poate evita impactul negativ al unei monede comune asupra politicilor sociale și poate obține o guvernare socială mai bună. De fapt, „societatea” și „economia” sunt în mod inerent inseparabile, deci politica economică este politică socială, iar politica socială este politică economică. Cu toate acestea, atât din motive ideologice, cât și instituționale, *cele două sunt adesea separate, „economia” fiind adesea văzută ca fiind mai fundamental decât „societatea”*<sup>3</sup>. Politica socială este unul dintre cei mai importanți determinanți ai creșterii economice.

### **Capitolul 3- Un nou cadru al politicii sociale în Uniunea Europeană**

Acest capitol ilustrează faptul că obiectivul principal al fostei Comisii Europene (n.r. Juncker) încă de la începutul mandatului său a fost redefinirea cadrelor și dimensiunilor sociale puternic afectate de consecințele negative ale crizei financiare. Necesitatea de a adăuga o dimensiune socială la nivel european a stârnit dezbateri aprinse, mai ales după criza financiară. În ciuda măsurilor de redresare, criza a avut un impact major, mai ales în sfera socială a multor țări UE (Grecia, Spania, Portugalia) care au avut deja inegalități sociale. În plus, aceste efecte arată cât de mari sunt disparitățile economice și sociale din Europa. Neîncrederea publicului în instituțiile UE a crescut și mai mult în urma crizei economice,

---

<sup>3</sup> Mkandawire Thandika, *Social Policy in a development context*, Palgrave Macmillan, New York, 2004, p. 5

unele partide politice punând la îndoială capacitatea UE de a oferi statelor membre o șansă prosperă și echitabilă. În acest scop, au fost elaborate o serie de inițiative și propuneri pentru a redefini Pilonul European al Drepturilor Sociale (EPSR) ca bază pentru dimensiunea socială a UE. Cadrul Dimensiunii Sociale – *Pilonul european al drepturilor sociale europene*, lansat în 2017, conține 20 de principii grupate în trei categorii : șanse egale și acces la piața muncii, condiții de muncă mai bune, protecție și incluziune socială. Pilonul presupune cadre economice care traduc obiectivele în rezultate concrete condițiilor sociale. Așadar, fostul președinte al Comisiei Europene a elaborat un cadru pentru crearea integrării în sfera socială. Acest capitol specifică cum se integrează dimensiunea Pilonului în dimensiunea socială a UE. Pilonul într-o abordare holistică construiește și pune bazele unei relații dintre performanța economică și cea socială (cuprinzând categoriile sus menționate). Obiectivele Pilonului au fost, de asemenea, transferate la obiectivele strategiilor Europa 2020 și Europa 2030. Această lucrare își propune să redefinească coordonarea dimensiunii sociale post-criză posibilă prin Pilonul European prin metode precum Semestrul European și Metoda Deschisă de coordonare. MDC nu este un instrument nou pentru coordonarea politicilor în UE : a fost folosit de câțiva ani într-un număr tot mai mare de domenii sociale (adică ocuparea forței de muncă, incluziune socială, pensii) având succes diferit. Procesul MDC, deoarece a devenit operațional în diverse domenii are doar trei scopuri : stabilirea obiectivelor generale pentru politicile sociale, schimbul reciproc de experiențe de învățare între SM și compararea realizărilor. Din punct de vedere social, pilonul își propune să acopere următoarele : pilonul ca mijloc de reinterpretare a agendei sociale europene, cu accent pe problemele sociale post-criză ; pilonul ca mijloc de susținere a politicilor sociale în statele membre. Elementele principale ale acestuia sunt dialogul social, cadrele de raportare sau inițiativele legislative. Pilonul ca mijloc de influențare a politicii economice și fiscale a UE : Scopul pilonului este de a echilibra dimensiunile sociale și economice ale UE.

Mai mult prin obiectivele elaborate Pilonul poate să întreprindă strategii pentru a reduce sărăcia, excluziunea socială, șomajul ridicat pentru unele categorii vulnerabile pentru că are o dimensiune teritorială puternică. Atât politicile de prevenire a sărăciei, cât și cele de ocupare a forței de muncă au o dimensiune cu adevărat europeană, deoarece sunt indisolubil

legate de politicile economice ale UE și ale statelor membre. Din mai multe motive, obiectivele de reducere a sărăciei și de ocupare a forței de muncă, niveluri adecvate de protecție a șomajului și salariile minime pentru angajați ar trebui dezvoltate și armonizate la nivel european, ținând cont de diferențele naționale și regionale specifice din statele membre. La nivelul UE, cele mai importante instrumente pentru coordonarea și îndrumarea politicilor sociale naționale către o societate incluzivă din punct de vedere social includ : o mai mare recunoaștere a instituțiilor comunitare relevante, o integrare și o eficiență mai strânsă în domeniile de politică, structurile de capacitate și interacțiunile între nivelurile de guvernare și MDC în domeniul social.

Secțiunea argumentează că punerea în aplicarea Pilonului social nu este doar un răspuns al Comisiei la nivel european acesta transferându-se pe toate nivelurile. Se argumentează de asemenea că Pilonul este o oportunitate de socializare a guvernelor europene care pot lucra împreună pentru acțiuni sociale. Unele dintre instrumentele prin care dimensiunea socială își exercită influența sunt Semestrul European și Metoda deschisă de coordonare. Semestrul European a fost inițiat în 2011 având rolul de a consolida politica fiscală și economică în mod special post criză. Lansarea cadrului este mai întâi de natură economică și apoi integrată în domenii conexe (politica socială și politica forței de muncă). Pe parcursul semestrului european se transmit în mod regulat consilieri privind politica socială națională, iar procedura dezechilibrelor economice este o procedură legitimă de intervenție a UE în sfera națională a muncii. Metoda deschisă de coordonare este dotată cu inovație în guvernarea politicii sociale. Am pornit de la premisa că această metodă trebuie tratată la un alt nivel, deoarece nu este singura abordare europeană de coordonare a politicii UE. În plus, cu obiectivele stabilite, Pilonul poate adopta strategii de reducere a sărăciei, excluziunii sociale și a șomajului ridicat în rândul anumitor grupuri dezavantajate. Secțiunea susține că implementarea pilonului social nu este doar un răspuns al Comisiei Europene la nivel european, ci se schimbă la toate nivelurile. Alții consideră că pilonul reprezintă o oportunitate pentru guvernele europene de a socializa și de a lucra împreună pentru acțiunea socială. Impactul pozitiv al acestei metode este că nu presupune caracteristici legale, ci mai degrabă tipul de feedback prin dialog social și schimbul de bune practici în domeniul social la nivelul

statelor membre. Altfel spus metoda integrează politicile europene și răspunde foarte bine la *cerințele formulate de principiul subsidiarității și al convergenței*<sup>4</sup>.

#### **Capitolul 4- Provocările sociale și economice post criză în Grecia**

Teza își propune să exploreze modul în care UE poate integra dimensiunile sociale în moduri inovatoare după criza financiară, astfel încât crizele viitoare să nu mai aibă un impact semnificativ asupra situației sociale a cetățenilor. Prin modelarea dimensiunii sociale, politicile și obiectivele acesteia vor fi formulate și dezbătute prin dialogul social european. (Instrument eficient pentru găsirea de soluții și răspunsuri, în special în timpul unei crize financiare). În realizarea cercetării, am folosit metode de cercetare cantitativă (colectarea datelor din baze de date și platforme (Eurostat, LABREF, ILO, OCDE)), precum și metode calitative (cercetarea rapoartelor de supraveghere ale Comisiei Europene, articole și publicații, analiza conținutului (cercetarea utilizării noastre de metode de cercetare calitativă, adică colectarea de date prin cercetarea politicilor publice și analiza conținutului textual (EUR-Lex) ; Scopul secțiunii acestui capitol este de a realiza diagnosticarea post-criză a sectoarelor sociale care sunt grav afectate de consecințele crizei. Deși criza a trecut, la mai bine de un deceniu de la izbucnire, piața muncii din Grecia este încă afectată de șomaj ridicat, în special în rândul generației mai tinere. Interesul analitic constă în modul în care au evoluat și dezvoltat țările din zona euro în perioada postcriză. Studiul de caz examinează modul în care politica de ocupare a forței de muncă s-a schimbat, ca urmare a implementării în țară a programului de ajustare economică în schimbul sprijinului financiar din partea Mecanismului European de Stabilitate, Fondului European de Stabilitate, Finanțe și Fondului Monetar Internațional. Reflectând asupra cercetării, am ales perioada 2012-2019.

Scopul acestui capitol este realizarea unui diagnostic post-criză a unui sector al societății graafectat de consecințele crizei. Deși criza a trecut, piața muncii din Grecia este încă afectată de șomaj ridicat, în special în rândul generației tinere. Interesul analitic constă în modul în

---

<sup>4</sup> Popoviciu A.C., *Lucrătorul în dreptul european*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, pp., 75-76

care țările din zona euro au evoluat și s-au dezvoltat în perioada post-criză. Studiul de caz examinează modul în care politica de ocupare a forței de muncă s-a schimbat, în special ca program de ajustare economică implementat în țară în schimbul sprijinului financiar din partea Mecanismului European de Stabilitate, Fondului European de Stabilitate, finanțelor și Fondului Monetar Internațional. În reflecția noastră asupra studiului am ales perioada 2012-2019.

Anul 2020 nu a mai fost inclus deoarece încă de la sfârșitul anului 2019 s-au resimțit efectele pandemiei sanitare și astfel consecințele pandemiei s-au suprapus cu consecințele deja existente pe piața forței de muncă. În urma analizării datelor oficiale (atât europene la nivel de instituții cât și de organizații elene) am ales următorii indicatori ai politicii sociale :

1. Politicile și programele de restructurare post criză (ALMP)
2. Rata de șomaj
3. Rata de ocupare a forței de muncă

Studierea ajutoarele de asistență financiară în perioada 2012-2019 pentru indicatorii enumerați, s-a concretizat în prezentarea target-urilor elaborate de către guvernele naționale :

1. Scheme pentru crearea locurilor de muncă
2. Subvenții pentru tinerii angajați
3. Programe de instruire și training
4. Programme de subvenționare pentru șomeri (până într-o anumită perioadă)

Pentru a motiva șomerii, tinerii și alte categorii de persoane, precum femeile și cei care se apropie de vârsta de pensionare, autoritățile au adoptat o serie de programe privind accesul(re-intrarea) pe piața muncii și formarea continuă. Șomajul în rândul grupurilor vulnerabile a scăzut între 2017 și 2019, dar a fost mai mare decât media europeană. Care este motivul ? O explicație este că țara a fost la un nivel economic dezastruos din 2010 (de la primul memorandum de înțelegere). Prin urmare, era imperativ să se abordeze problemele fiscale și

bugetare și apoi să se intervină în alte domenii. A doua explicație are de-a face cu presiunea și constrângerea europeană pentru a accelera implementarea planului de ajustare. O a treia explicație este că șomajul ridicat a existat înainte de criză, așa că atunci când Grecia a beneficiat de primul plan financiar, șomajul era mare. În plus, costul politicii de ocupare a forței de muncă este scăzut, la doar 1% din PIB anual. Drept urmare, criza a lăsat țara într-o stare fragmentată în ceea ce privește reformele structurale. Chiar și după impactul negativ al pandemiei SARS Covid-19 asupra societății, o prioritate importantă pentru guvern ar trebui să fie sprijinirea grupurilor vulnerabile pentru a crea condițiile unei creșteri economice stabile și pe termen lung.

### **Capitolul 5 - *Dialogul social european***

Premisa acestui capitol presupune că întărirea dimensiunii sociale este imposibilă fără reluarea dialogului social european în contextul provocărilor sociale și economice. Tot în contextul provocărilor sociale și economice europene, necesitatea de a chema toate statele membre, partenerii sociali, actorii locali și regionali și implicit societatea civilă să colaboreze pentru a rezolva problema este transmisă prin Dialogul European. Secțiunea capitolului abordează într-un stil comparativ evoluția, dezvoltarea și maturitatea unui dialog european pe Comisiile Europene. Fiecare Comisie a avut reacții diferite cu privire la provocările și turbulențele din spațiul european.

În cadrul Comisiei Delors, promovarea dialogului social are loc în contextul pieței unice. În cele din urmă, Comisiile Santer și Prodi au negociat adoptarea politicilor sociale și economice. În plus, consolidarea dialogului social este legată de o serie de activități, cum ar fi Strategia de ocupare a forței de muncă și Strategia de la Lisabona. Comisia Barroso a avut loc într-o perioadă de criză financiară globală și dialogul social a fost tensionat. În ciuda acestor vremuri tensionate, s-au făcut eforturi pentru a aduce la masa negocierilor actorii sociali și europeni. Vremurile de criză au creat dezechilibre sociale, iar modul în care liderii europeni gestionează și răspund la crize nu a fost acceptat de cetățeni. Această perioadă este descrisă ca fiind o perioadă de solidaritate.



În cadrul Comisiei Juncker s-a încercat tranziția de la o perioadă tensionată de criză la o perioadă de redresare și recuperare atât economică cât și socială. Comisia Juncker a reafirmat importanța dimensiunii sociale post-criză prin Pilonul European al Drepturilor. Au avut loc multe evenimente pentru ca cetățenii europeni să înțeleagă importanța și beneficiile pilonului.

În cadrul actualei Comisii s-a reiterat importanța unei Agende Sociale care să cuprindă acțiuni la provocările fostei crize financiare cât și la provocările actualei crize pandemice. Se subliniază în continuare importanța stabilirii unei noi dimensiuni sociale la nivel european prin intermediul pilonului european. De fapt, pilonul va crea mai multă integrare europeană prin obiectivele sale. Agenda socială este punctul de plecare pentru un nou acord politic prin care liderii europeni vor pune în practică cele 20 de principii ale pilonului. Aspectele teoretice ale acestui acord politic se referă la lupta împotriva sărăciei și dezvoltarea de strategii și instrumente de reducere a consecințelor sociale negative. Consider că acest acord politic face o treabă bună în reafirmarea premisei încadrării dimensiunii sociale ca dimensiune politică și economică.

Mai târziu în acest capitol, structura de dezvoltare a domeniului PIGS (Portugalia, Irlanda, Grecia și Spania) va fi prezentată comparativ și explicativ. Se subliniază diferențele dintre politicile instituționale și elaborarea politicilor publice. Alături de Grecia, și alte țări precum Irlanda, Spania și Portugalia, au implementat planuri de redresare din cauza datoriei publice ridicate. Deși vorbim de datoria publică, criza a evidențiat diferitele moduri în care regiunea PIGS a răspuns provocărilor negative dinainte și după criză. Țările afectate de criza datoriilor suverane au trebuit să facă două lucruri : reforme structurale, în special ale piețelor muncii, și austeritate fiscală. Troica a fost trimisă în țările de la *periferia zonei euro* pentru a aplica aceste lucruri. Criza datoriilor suverane din zona euro din anii 2010-2012 a condus la reforme substanțiale în zona euro. Anul 2019 marchează a 10-a aniversare de la dezvăluirea crizei datoriilor grecești care a intrat în criza euro și a amenințat însăși existența monedei unice. Țările din zona euro și-au pierdut accesul la finanțarea pieței și au solicitat asistență financiară : Grecia (2010, 2012 și 2015), Irlanda (2010), Portugalia (2011), Spania (2012) și Cipru (2013). Argumentul capitolului este că în timp ce criza a impus o politică de constrângeri asupra țărilor din zona euro și, în special, asupra țărilor din program, modelele de

creștere națională persistă totuși. În ciuda eforturilor de consolidare a guvernantei zonei euro să impună programului niveluri fără precedent de reformă, au fost nevoie de ani de zile pentru a ajunge la un consens asupra cauzelor crizei<sup>5</sup>. Studiul de caz pe fiecare țară în parte analizează în ce cazuri și în ce sectoare reformele zonei euro și programele de salvare au fost capabile să promoveze convergența și să modifice economiile politice interne ale economiilor de la periferia zonei euro. Se face o analiza până în prezent a consecințelor crizei, modul în care aceasta a contribuit la schimbare și modul în care diferitele elemente ale modelelor naționale de creștere fie au persistat sau a fost modificate.

Planul de ajustare al Portugaliei se concentrează asupra consolidării fiscale, reformelor structurale de pe piețele forței de muncă și ale produselor și ajustării fiscale preconizate. Acest lucru poate fi văzut ca o gestionare cu succes a dezechilibrelor macroeconomice mari ale țării și a riscurilor financiare în cadrul UE, deși reducerile de cheltuieli au dominat reducerile de cheltuieli, iar progresele în ceea ce privește reformele structurale au fost inegale

După o perioadă lungă de creștere economică, Spania a suferit cea mai gravă criză financiară din 2008-2014. Deși guvernele succesive au implementat mai multe reforme progresive în prima fază a crizei, salvarea din 2012 a sectorului financiar a fost esențială pentru declanșarea sectorului bancar, precum și a piețelor fiscale, a pensiilor și a muncii. Irlanda a fost a doua țară din zona euro care a solicitat un ajutor în decembrie 2010. Înainte de criza financiară globală, băncile irlandeze au investit masiv în proprietăți imobiliare interne. Ca urmare, consolidarea fiscală și reducerea efectului de îndatorare bancară au devenit priorități pentru planificarea ajustărilor în Irlanda. Reformele structurale au fost secundare, în special pentru Banca Centrală Europeană și Fondul Monetar Internațional (Comisia Europeană 79).

Această secțiune discută consecințele crizei euro și dacă reformele au schimbat permanent structurile economice și politice ale țărilor aflate în criză sau dacă schimbările sunt pe termen scurt și ușor abandonate după salvări și programe post-recuperare. Această secțiune

---

<sup>5</sup>Baldwin Richard, Giavazzi Francesco, *The Eurozone crisis, a consensus view of the causes and few possible solutions*, Center for Economic Policy Research, London, 2015

ilustrează modul în care poziționăm diferitele modele de creștere ale țărilor europene. Ni se spune că aceste țări se confruntă cu rigiditate structurală nu numai pe piața de producție, ci și pe piața muncii. (salariile nu sunt prea mari, disponibilizările nu sunt ușoare, iar indemnizațiile de șomaj sunt prea mari, inhibând entuziasmul șomerilor). Un al doilea diagnostic greșit este convingerea că criza datoriilor suverane este cauzată de divertismentul guvernamental. Politica fiscală a guvernului este prea laxă, ceea ce face ca datoria să fie nesustenabilă.

#### Bibliografie selectivă

1. Alcidi Cinzia, Capolongo Angela, Gros Daniel, *Sovereign debt sustainability in Greece during the economic adjustment programmes: 2010-2018*, CEPS, 2020
2. Baldwin Richard, Giavazzi Francesco, *The Eurozone crisis, a consensus view of the causes and few possible solutions*, Center for Economic Policy Research, London, 2015
3. Chalari Maria, *Crisis, austerity and new frameworks for teaching and learning: a pedagogy of hope for contemporary Greek education*, Routledge, New York, 2020
4. Demetriou Kyriakos N., *The European Union in crisis, explorations in representation and democratic legitimacy*, Springer, London, 2015
5. Fadda Sebastiano, Tridico Pasquale, *The economic crisis in a social and institutional context*, Routledge Advances in heterodox Economics, London, 2015
6. Grinin Leonid, Korotayev Andrey, Tausch Arno, *Economic, cycles, crises and the global periphery, International Perspectives on social policy*, Administration and Practice, Springer, Switzerland, 2016
7. Habermas Jürgen apud în Vandenbroucke Frank, *Europe: The Social Challenge Defining the Union's social objective is a necessity rather than a luxury*, European Social Observatory, Opinion Paper No. 11, July 2012
8. Iversen, T., Soskice, D., & Hope, D., *The Eurozone, and political-economic institutions*, Annual Review of Political Science, 19(May), 2016
9. Leibfried S., *Social Policy: Left to the judges and the markets?* apud Wallace W., Wallace H., Pollack M., *Policymaking in the European Union*, OUP, Oxford, 2005
10. Martin, A., *The EMU Macroeconomic Policy Regime and the European Social Model*, in Martin, A., Ross G., *Euros and Europeans: Monetary Integration and the European Model of Society*, New York: Cambridge University Press, 2004
11. Mitsopoulos M., Pelagidis Th., *Understanding the crisis in Greece. From boom to bust* Palgrave Macmillan, New York, 2012

12. Parker O., Tsarouhas D., *Crisis in the eurozone periphery: the political economies of Greece, Spain, Ireland, and Portugal*, Palgrave Macmillan, 2018
13. Pochet P., *Union Européenne : le dialogue social interprofessionnel, une analyse quantitative*, Chronique Internationale de l'IRES, 2006
14. Schimmelfennig, F., *The community trap. Liberal norms, rhetorical action, and the eastern enlargement of the European*, International Organization, 55(1), 2001
15. Sklias Pantelis., *From reform to growth: managing the economic crisis in Europe*, Center of European Studies, Springer, 2013
16. Theodore John, Syrrakos Dimitrios, *The European Union and the eurozone under stress; challenges and solutions for repairing fault lines in the European project*, Palgrave Macmillan, London, 2017
17. Trubek D., Trubek L., *The open method of coordination and the debate over hard and soft law*, apud Zeitlin J. et al., *Governing work and welfare in anew economy: European American experiments*, Oxford, New York, Oxford University Press, 2005
  
18. Vanhercke Bart, Sabato Sebastian, Bougat Denis, *Social policy in the European Union: state of play 2017*, European Trade Union Institute (Etui), Brussels, 2017
19. Vries Sybe de, Safradin, Barbara, *The effectiveness of social dialogue as an instrument to promote labour justice – Country report Netherland. Ethos national report*, 2018
20. Wallace H., *An institutional anatomy and five policy modes* apud Wallace H., Wallace W., Pollack M. A., *Policy-Making in the European Union*, 5th Edition, Oxford University Press, Oxford, 2005
21. Zartaloudis Sotirios, *The impact of European employment strategy in Greece and Portugal*, Palgrave Macmillan, New York, 2014